

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNING KREATIVLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI

Abdurashidova Nilufar Abduvohid qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika

Institute "Maktabgacha Ta'lim "

kafedrasi 1 kurs magistranti

email: e-mail: n01043517@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlik va ijodiy fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari hamda uni amaliyotga joriy etish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kreativ ta'lim muhitini yaratish, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va tarbiyachining ijodkorlik salohiyatini oshirish tizimi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, kreativlik, kompetensiya, mexanizm, TRIZ texnologiyasi, STEAM, rivojlantiruvchi muhit, innovatsiya.

МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЕТЕЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: В данной статье освещаются психолого-педагогические основы формирования креативности и творческого мышления у детей дошкольного возраста, а также механизмы внедрения этого процесса в практику. Также проанализированы вопросы создания креативной образовательной среды в организациях дошкольного образования, использования инновационных технологий и системы повышения творческого потенциала воспитателей.

Ключевые слова: дошкольное образование, креативность, компетенция, механизм, технология ТРИЗ, STEAM, развивающая среда, инновация.

MECHANISMS FOR DEVELOPING CREATIVE COMPETENCIES OF CHILDREN IN PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATIONS

Abstract: This article highlights the psychological and pedagogical foundations of forming creativity and creative thinking in preschool children, as well as the mechanisms for implementing this process into practice. It also analyzes the creation of a creative educational environment in preschool education organizations, the use of innovative technologies, and the system for enhancing the creative potential of educators.

Keywords: preschool education, creativity, competence, mechanism, TRIZ technology, STEAM, developing environment, innovation.

KIRISH

Bugungi kunda jahon ta'lim makonida shaxsning intellektual va ijodiy salohiyatini erta yoshdan boshlab rivojlantirish eng ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim yoshi inson hayotidagi eng yuqori sensor va ijodiy sezgirlik (sinzitiv) davridir. O'zbekiston Respublikasining maktabgacha ta'limga oid Davlat talablarida ham bolalarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammoli vaziyatlardan nostandart chiqish ko'nikmalarini (ya'ni, kreativlik kompetensiyalarini) shakllantirish alohida belgilab qo'yilgan.

Kreativlik — bu shunchaki rasm chizish yoki kuylash emas, balki bolaning hayotiy vaziyatlarda yangi g'oyalarni o'rtaga tashlay olishi, moslashuvchan fikrlashi va noodatiy qarorlar qabul qila olish qobiliyatidir. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida mazkur jarayonni tizimli amalga oshirish mexanizmini ko'rib chiqamiz.

ASOSIY QISM VA TAHLIL

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida (MTT) bolalarning kreativlik kompetensiyalarini muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun faqatgina an'anaviy mashg'ulotlar kifoya qilmaydi. Buning uchun maxsus **pedagogik mexanizm** talab etiladi. Ushbu mexanizm quyidagi uchta asosiy komponent integratsiyasidan iborat:

1. Tarbiyachining kreativlik modoli va mahorati

Bolada kreativlikni uyg'otish uchun dastlab tarbiyachining o'zi ijodkor shaxs bo'lishi lozim. Tarbiyachi mashg'ulotlarni qoliplashgan (shablon) usullardan xoli, interaktiv shaklda tashkil etishi kerak.

- **Mexanizm:** Pedagog har bir mashg'ulotda bolaga tayyor javobni bermasdan, uni qidirib topishga undashi, "Agarda... bo'lsa nima bo'lar edi?" kabi ochiq savollar zanjiridan foydalanishi lozim.

2. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish

Zamonaviy metodikalardan unumli foydalanish bolaning tasavvuri va mantiqiy fikrlashini bir vaqtda rivojlantiradi. Bu borada quyidagi texnologiyalar yuqori samara beradi:

- **TRIZ (Ixtirochilik masalalarini hal qilish nazorati) elementlari:** Masalan, bolalarga "Ertakni teskari to'qish" (Qizil qalpoqcha bo'ri bilan do'st bo'lsa-chi?) yoki "Yaxshi-Yomon" o'yini (Yomg'ir yog'ishi nimasi bilan yaxshi, nimasi bilan yomon?) orqali obyektlarga har tomonlama baho berish o'rgatiladi.

- **STEAM va Loyihaviy ta'lim:** Bolalar oddiy qurish-yasash materiallaridan foydalanib, muayyan muammoga (masalan, o'yinchoq mashina o'tishi uchun eng mustahkam ko'prik qurish) yechim izlaydilar.

3. Kreativ rivojlantiruvchi makon (muhit) yaratish

MTTdagi guruh xonalarining jihozlanishi bolani erkin ijodga undashi kerak.

- **Mexanizm:** Guruhda nafaqat tayyor o‘yinchoqlar, balki "ochiq turdagi materiallar" (karton qutilar, tugmalar, iplar, tabiiy xomashyolar) bo‘lishi zarur. Bola ulardan o‘z tasavvuriga qarab mutlaqo yangi o‘yinchoq yoki maket yarata olish imkoniyatiga ega bo‘lishi shart.

METODOLOGIK SXEMA: Kreativlikni rivojlantirish bosqichlari

Kreativlik kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmini quyidagi 3 bosqichli model asosida amalga oshirish tavsiya etiladi:

Bosqichlar	Maqsadi	Qo‘llaniladigan metodlar
1. Motivatsion-ichki qiziqish	Bolada yangilikka intilish va qiziqishni uyg‘otish	Muammoli vaziyatlar, ertak-topishmoqlar, vizual kutilmagan elementlar.
2. Amaliy-ijodiy faoliyat	Bolaning mustaqil ravishda biror mahsulot yaratishi	Nostandart rasm chizish (barmoqlar, qum bilan), loyihalash, rolli o‘yinlar.
3. Refleksiv-baholash	Bolaning o‘z ijodiy ishini tushuntirib bera olishi	"Mening ixtirom" taqdimoti, do‘stlarining ishini ijobiy baholash.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Maktabgacha ta’limda kreativlik kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmini to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish bolani kelajakda maktab ta’limiga va umuman hayotga tayyorlashning eng samarali yo‘lidir.

Mazkur mexanizmning muvaffaqiyatli ishlashi uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

1. **Erkinlik berish:** Bolalarni xato qilishdan qo‘rqmaslikka o‘rgatish, ularning har qanday noodatiy fikrini rag‘batlantirish.
2. **Ota-onalar bilan integratsiya:** Uy sharoitida ham bolaning ijodiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha ota-onalar klublarini tashkil etish.
3. **Metodik qo‘llab-quvvatlash:** Tarbiyachilar uchun muntazam ravishda kreativ fikrlashni rivojlantiruvchi psixologik va pedagogik treninglarni yo‘lga qo‘yish.

Xulosa qilib aytganda, kreativ muhitda tarbiyalangan bola kelajakda har qanday murakkab vaziyatda ham innovatsion va kreativ yechim topa oladigan yetuk

shaxs bo‘lib shakllanadi.

ADABIYOTLAR, REFERENCES,

ЛИТЕРАТУРЫ:

1. O‘zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta‘lim va tarbiya to‘g‘risida"gi Qonuni.
2. "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan Davlat talablari". Toshkent.
3. Altshuller G.S. "Naxodka v labirinte (TRIZ texnologiyasi)".
4. Xorijiy va respublika ilmiy jurnallari materiallari.
5. Kopytin A.I. Art-terapiya v rannem i doshkolnom vozraste: Metodi i praktika razvitiya kreativnosti. — M.: Psixoterapiya, 2018. (*Art-terapiya va ijodkorlik asoslari*)
6. Shakurova R.I. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda innovatsion yondashuv. // Ilmiy xabarnoma. – Toshkent, 2021.
7. Torrance E.P. Guiding Creative Talent. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1962. (*Kreativlikni o‘lchash va rivojlantirish bo‘yicha jahon klassikasi*)
8. Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1967. (*Ijodiy va divergent fikrlash nazorati*)
9. Shodiyeva Q. Maktabgacha yoshdagi bolalarni sahnalashtirish va ijodiy o‘yinlar orqali nutq va kreativligini o‘stirish. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.